

"...

II. İTİRAZIN GEREKÇESİ:

Eskişehir İş Mahkemesinin Anayasa Mahkemesine başvurulmasına ilişkin gerekçesi aynen şöyledir:

"7/6/1969 günü Eskişehir, Bahçelievler Mahallesi, Ataç Sokak civarında bulunan bir fosseptik çukurunun temizlenmesi için davalı Belediye, hizmetinde çalışan işçilerden Mehmet Arap, Tahir Ulu ve Mehmet Akgül'ü bu temizleme işinde görevlendirdiği, fosseptik çukuru 3x4x3 M³ eb'adında olup, üzerinde sadece 80x80 cm² eb'adında beton bir kapak bulunduğunu, çukurun dibinde 25 cm.lik teressübat ile üzerinde pis su bulunduğu, bu çukurun beton kapağı açılıp baca üzerine bir kalas yerleştirilerek bir çıkık kurulmuş ve çıkığın ipine bağlı kova ile içerideki teressübatın dışarı atılması için bir işçinin ipe tutunarak fosseptik çukurun içine girdiği ve önceden atılan tahta üzerine basıp kovayı kürek ile doldurarak bu biçimde doldurulmuş bulunan kovanın çıkıkla çekilerek dışarı boşaltıldığı, boşaltma işlemini yerine getirmek için fosseptik çukura önce işçilerden Mehmet Akgül'ün girdiği, fakat bir süre sonra içerde birikmiş olan zehirli gazların etkisi ile bayıldığı, işçilerden Tahir Ulu'nun yardım için adam toplamaya gittiği sırada zehirlenen arkadaşını kurtarmak isteyen Mehmet Arap'ın fosseptik çukura girdiği ve onun da diğer arkadaşı gibi zehirli gazların etkisi ile bayılarak çukurun içinde kaldığı ve sonradan itfaiye tarafından çıkarılarak arkadaşı ile birlikte hastaneye sevk edildikleri, bu zehirlenme sonucu Mehmet Arap'ın Öldüğü, Mehmet Akgül'ün ise kurtulduğu, dava ile ilgili tüm evrak münderecatından anlaşılmiş bulunmaktadır. Bir iş kazası olan olayın maddi vak'a olarak beliren ve subuta eren niteliği bundan ibarettir. 7/6/1969 günü Mehmet Arap'ın ölümü ve Mehmet Akgül'ün yaralanması ile sonuçlanan bu iş kazası nedeni ile davacı Kurum Ölen Mehmet Arap'ın varislerine gelir bağladığını ve ayrıca Mehmet Akgül için de 304,83 lira masraf yapıldığını ve 29.048,48 liradan ibaret olan Kurum zararının davalıdan tahsili için 7/9/1970. tarihli dilekçe ile Mahkememize dava açmış ve bu dava Mahkememizin 8/12/1970 gün ve 1970/370-565 sayılı kararı ile müddeabihin tahsiline karar verilmiş ve bu karar 16/1/1971 tarihinde kesinleşmiştir. Bu itibarla kesinleşen bu kararlar 7/6/1969 günü meydana gelen iş kazası nedeni ile taraflar arasındaki alacak ve borç ilişkileri tasfiye edilmiş ve yürürlükte bulunan yasalara göre çözüme bağlamak sureti ile kesin bir nitelik alarak açıklığa kavuşturmuştur. Hal böyle iken, davacı Kurum 7/6/1969 günü oluşan iş kazasında ölen Mehmet Arap'ın varislerine 1474 ve 1698 sayılı Yasaların uygulanması sonucu bağlanan gelirin peşin değerinde ..... 13.058,85 liralık bir artış husule geldiğini ve bu artışların hak sahiplerine ödendiğini, bu ödeme ile Kurumun zarara uğradığını ve Kurum zararı olan 13.058,85 liranın faiz ve masrafla birlikte davalı Belediyeden tahsiline karar verilmesini istemek suretiyle davalı aleyhine aynı iş kazasından dolayı tekrar dava açmıştır.

Davacı kurum, 1474 ve 1698 sayılı Yasalarla 506 sayılı Yasanın 26. maddesini davanın açılmasına neden olarak gösterilmiştir. Ayrıca aynı iş kazasından dolayı daha önce taraflar arasında çözüme bağlanmış bulunan Mahkememizin 1970/370 esas sayılı tazminat ile ilgili dava dosyası da bu dava için delil olarak ikâme edilmiştir.

Açılan bir dava, hukukun hangi dalını ilgilendirirse ilgilendirsin ancak hükümleri açıkça belli olan ve sorumluluk doğuran olayın meydana geldiği tarihte yürürlükte bulunan yasalara göre çözüme bağlanır. Bu hukukun temel kuralları gereğidir. Ne zaman çıkacağı belli olmayan yasalarla ve ne miktar ödeme yapacağı da bilinmeyen yasalarla davacının alacaklı ve davalının da borçlu mevkiinde tutulmalarının bir sınırı yoktur. 506 sayılı Yasanın 26. maddesine

Esas Sayısı:1975/198
Karar Sayısı:1976/18

dayanılarak çıkarıldığı ve bundan sonra muhtemel çıkarılacak olan arttırıcı nitelik taşıyan yasalar yürürlüğe konduğu sürece ve keza 506 sayılı Yasanın 26. maddesinin konuyu ilgilendiren ilk fıkrası hükmü yürürlükte bulunduğu sürece taraflar bu tür davalardaki mevki ve sıfatlarını muhafaza etmeye devam edeceklerdir. Nitekim konuyu ilgilendiren ve mahkemece resen İptal konusu olarak görülen 506 sayılı Yasanın 26. maddesinin ilk fıkrasında; "..... ve ilerde yapılması gerekli bulunan her türlü giderlerin tutarı ile, gelir bağlanırsa bu gelirlerin 22. maddede sözü geçen tarifeye göre hesap edilecek sermaye değerleri toplamı işverenden alınır." Denilmektedir. Şu duruma göre artırıcı nitelik taşıyan ve davacı Kurumun davasına bir bakıma dilekçesinde neden olarak gösterdiği 1474 ve 1698 sayılı Yasalar yukarıda metnini aynen yazdığımız sözü geçen 26. maddenin ilk fıkrasındaki hükme dayanılarak çıkarılmış olsa gerek, fakat Mahkemece 1474 ve 1698 sayılı Yasalar sadece Kurumu ilgilendirdiği cihetle ve bu yasalara göre Kurum ödeme yapmak zorunda kaldığı için bu yasalar iptal konusunun içine alınmamış ve görülmemiştir ve sadece 26. maddenin yukarıdaki parantez içinde kalan hükmünün iptali için başvurma zorunluğu doğmuştur.

Anayasa'nın eşitlik kenar başlığını taşıyan 12. maddesinin son fıkrasında; (Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz.) biçiminde hükümler yer almıştır. Davacı Kurum, tüzel kişiliği olan bir Devlet kuruluşudur. Özel hukuk ilişkilerinde gerçek ve diğer tüzel kişiler gibi yasalar karşısında eşit haklara sahiptir ve böyle olmalıdır. Fakat davacı Kurum 506 sayılı Yasanın 26. maddesinin yukarıda parantez içine aldığımız ilk fıkrası ile; ilerde yapılması gerekli her türlü giderlerin tutarları ile, gelir bağlanırsa bu gelirlerin mevcut tarifeye göre hesap edilecek sermaye değerleri toplamını işveren davalıdan her zaman alabilme olanağı verilme sureti ile ona bu konuda imtiyaz tanınmıştır. Bu İtibarla sözü geçen 26. maddenin ilk fıkrasındaki yukarıda parantez içine alınmış olan hüküm, Anayasa'mızın 12. maddesinde yer alan eşitlik ilkesine aykırı düşmektedir. Yine sözü geçen Yasanın 26. maddesinin ilk fıkrası, davalıyı aynı iş kazasından dolayı ilelebet sorumlu ve borçlu mevkiinde tutmaktadır. Yasadaki bu hükmün bu nedenle hem hukuk ve hem de adaletle bağdaşır bir yönü yoktur. Yine Anayasa'mızın 11. maddesinin 2. fıkrasında; (Kanun ,temel hak ve hürriyetlerin özüne dokunamaz) denilmektedir. Sözü geçen Yasanın 26. maddesinin ilk fıkrası hükmü Anayasa'mızın 11. maddesinin 2. fıkrasında yer alan hükümlere de aykırı düşmektedir. Temel hakların korunmasında Devlete düşen ödevlerin neler olduğu Anayasa'mızda açıkça gösterilmiştir. Nitekim Anayasa'mızın 10. maddesinin 2. fıkrasında ; (Devlet, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, fert huzuru, sosyal adalet ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşamayacak surette sınırlayan siyasi, iktisadi ve sosyal bütün engelleri kaldırır; insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlar.) Biçiminde hükümler mevcuttur. 26. maddenin sözü edilen İlk fıkrasındaki hükme göre aynı iş kazasından dolayı devamlı olarak sorumlu ve borçlu mevkiinde tutulmak sureti ile kişi huzuru ve sosyal adalet ilke ve anlayışına uygun olmayan yasa hükmünün yürürlükte bulunması ile davalının bu konudaki temel hak ve özgürlüğünün özüne dokunulmuş ve bu hak zedelenmiş ve sosyal adalet ilkesine aykırı görülmüştür. Objektif hukukun kaynağını teşkil eden yasalar amacı ve konusu ne olursa olsun huzur bozucu ve temel haklarının özünü zedeleyici ve sosyal adalete aykırı nitelikte olmamalıdır. Zira yine Anayasa'mızın 8. maddesinin ilk fıkrasına göre, (Kanunlar Anayasa'ya aykırı olamaz.) 26. maddenin ilk fıkrası hükmü Anayasa'mızın bu maddesine de aykırı düşmektedir. Hukukun görevi toplumda barış ve huzuru sağlamaktır. Anayasa'ya aykırı hükümler taşıyan bir Yasanın ilelebet yürürlükte kalması toplum açısından ve hukukun temel ilkeleri ve sosyal adalet yönlerinden yararlı sayılamaz, İşte açıklanan bu nedenlerle görülmekte olan bu dava nedeni ile 506 sayılı Yasanın 26. maddesinin ilk fıkrasındaki; (..... ve ileride yapılması gerekli bulunan her türlü giderlerin tutarı ile gelir bağlanırsa bu gelirlerin 22. maddede sözü geçen tarifeye göre hesap edilecek sermaye değerleri toplamı işverenden alınır.) Hükmü 8., 10., 11. ve 12. maddelerine aykırı bulunması ve görülmesi nedeni ile bu hükmün iptali gerekmektedir.

Esas Sayısı:1975/198
Karar Sayısı:1976/18

Görölmekte olan bir dava nedeni ile uygulanacak bir yasa hükmünün Anayasa'ya aykırı görölmesi halinde taraflar bir talepte bulunabileceği gibi mahkemece de re'sen nazara alınabilecektir. Anayasa'nın 151. maddesinde bu konuda Anayasa Mahkemesine iptal için mahkemelerin başvurmada belli bir süre konmamıştır. 150. maddede gösterilen süre ise ancak Anayasa'nın 149. maddesinde sayılan kuruluşlar tarafından istenmesi halinde söz konusudur. İşte bu durumlar da nazara alınarak 26. maddenin ilk fıkrasındaki parantez içine alınmış olan hükmünün Anayasa'ya aykırı görölmüş olması nedeni ile sözü geçen hükmün iptal edilmesi için dava dosyasının Anayasa'nın 151. maddesindeki yetkiye dayanılarak Anayasa Mahkemesine gönderilmek üzere Eskişehir Cumhuriyet Savcılığına tevdiine, bu nedenle dava ve duruşmanın Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar geri bırakılmasına ve Anayasa Mahkemesinin davayı karara bağlaması için geçecek süre de nazara alınarak bu süre içinde dosya geldiği takdirde taraflara tekrar çağrı kâğıdı gönderilerek duruşma gününün ondan sonra tesbitine 6/11/1975 tarihinde karar verildi.""